

Piotr Niczyporuk

Uniwersytet w Białymstoku
e-mail: p.niczyporuk@uwb.edu.pl

ORCID 0000-0002-2240-0559

DOI: 10.15290/mhi.2018.17.02.15

Janusz Marian Sondel (1937–2017)

Ze smutkiem przyjęliśmy wiadomość, iż dnia 12 września 2017 roku zmarł prof. dr hab. Janusz Sondel, wielki naukowiec i przyjaciel naszego Wydziału.

Janusz Marian Sondel urodził się 30 kwietnia 1937 roku we Lwowie jako syn Jana i Karoliny z domu Nowak. Pobyt w rodzinnych stronach zakończył się dla Profesora jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. W 1938 roku jego rodzice przeprowadzili się bowiem do Bojanowa koło Rawicza, zaś rok później w okolice Krakowa. Zakończenie działań wojennych umożliwiło rodzinie Sondelów powrót do Bojanowa, lecz tylko na krótki okres. Powodem takiego stanu rzeczy była działalność antykomunistyczna ojca Profesora. Stabilizacja nastąpiła dopiero w 1950 roku, kiedy to Sondelowie zamieszkali w Bochni. I właśnie z tym miastem Profesor był związany do końca życia. Nawet bowiem, gdy mieszkał już w Krakowie, w swych pracach jako miejsce swojej afiliacji zawsze podawał Bochnię.

Po ukończeniu szkoły średniej i złożeniu egzaminu maturalnego Profesor Janusz Sondel rozpoczął studia na Wydziale Prawa UJ. W ich trakcie uczęszczał na wykłady wielu znakomitych profesorów, między innymi Adama Vetulaniego czy Wacława Osuchowskiego. Ten pierwszy rozbudził w nim zainteresowanie historią prawa, drugi przyczynił się do pogłębienia znajomości prawa rzymskiego. Od niego też otrzymał, jeszcze w czasie studiów, swoje pierwsze zatrudnienie w charakterze zastępcy asystenta, a następnie w wieku zaledwie lat dwudziestu – asystenta. Miało to miejsce 1 czerwca 1957 roku.

Profesor Janusz Sondel 27 listopada 1964 roku uzyskał stopień doktorski na podstawie rozprawy o szczególnych rodzajach depozytu w prawie rzymskim (na konkursie organizowanym przez *Centro di Studi Romanistici* w Neapolu uzyskała ona zaszczytny srebrny medal), a w roku 1972 habilitację na podstawie

pracy *Precarium w prawie rzymskim* (uhonorowanej nagrodą III stopnia Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego).

Pod koniec lat siedemdziesiątych Profesor Sondel rozpoczął badania nad nowymi dla polskiej nauki zagadnieniami, a mianowicie nad znaczeniem i wpływami prawa rzymskiego w kulturze prawnej dawnej Polski oraz szczególną pozycją tego prawa w dziejach Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ich ukoronowaniem stały się, między innymi, monografie: *Ze studiów nad prawem rzymskim w Polsce piastowskiej*, *Studia nad prawem rzymskim w Jus Culmense* (W 750-lecie wydania przywileju chełmińskiego), *Elementy w rewizjach prawa chełmińskiego: lidzbarskiej* ('*Jus Culmense Correctum*' – 1566 r.), *nowomiejskiej* ('*Jus Culmense Emendatum*' – 1580 r.) oraz *toruńskiej* ('*Jus Culmense Revisum*' – 1594 r.), *Ze studiów nad prawem rzymskim w Polsce w okresie Oświecenia* oraz *Zawsze wierny. Uniwersytet Jagielloński a Kościół rzymskokatolicki*. Profesor Sondel jest również autorem, liczącego 1442 strony, monumentalnego dzieła *Słownik historii i tradycji Uniwersytetu Jagiellońskiego*.

Profesor był również wybitnym polskim znawcą łaciny prawniczej (między innymi, wraz z Profesorem Ireną Kwiatkowską, dokonał przekładu na język polski łacińskiego tekstu prawa chełmińskiego, tak zwanej rewizji nowomiejskiej – *Jus Culmense Emendatum*). Wielość doświadczeń w tym zakresie skłoniła go do opracowania *Słownika łacińsko-polskiego dla prawników i historyków*, obejmującego ponad 100 000 haseł. Słownik ten przyniósł Profesorowi w 1998 roku nagrodę Fundacji na rzecz Rozwoju Nauki Polskiej w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych, zwaną „polskim Noblem”, a także nagrodę Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego – „Laur Jagielloński” oraz nagrodę Ministra Edukacji Narodowej I stopnia.

Zajmował się również współczesną problematyką prawną. Wśród opracowań, które pozostawił z tego zakresu na plan pierwszy wysuwa się obszerne studium *Odpowiedzialność karna w turystyce*.

Analiza dorobku naukowego Profesora Janusza Sondla pokazuje, że wykazywał on niespotykaną pomysłowość i umiejętność poruszania zagadnień mało opracowanych, kontrowersyjnych i trudnych. Własnych ustaleń dokonywał po wnikliwym przeanalizowaniu literatury i odnośnych źródeł, w czym był mistrzem. Pisał językiem zwięzłym i precyzyjnym. Wiele z jego poglądów znalazło żywy oddźwięk w nauce romanistycznej, a rezultaty badań, które prowadził są nadal przywoływane w wielu opracowaniach.

Profesor Janusz Sondel nie stronił również od pracy organizacyjnej. I tak w latach 1981–1987 pełnił funkcję prodziekana Wydziału Prawa i Administracji UJ, a w latach 1990–1993 prorektora UJ do spraw ogólnych. Od 2001 roku był Rektorem Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej. W latach 1984–1987 kierował Zakładem Prawa Rzymskiego w ramach Instytutu Historyczno-Prawnego, a w latach 2003–2007 Katedrą Prawa Rzymskiego.

Na Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie kierował natomiast Katedrą Polityki Turystycznej.

Na wielkie uznanie zasługuje również, trwające ponad 50 lat zaangażowanie Pana Profesora w kształcenie i wychowanie kolejnych pokoleń studentów, wśród nich swoich następców, którzy kontynuują rozpoczęte przez Niego badania. Był również nieformalnym opiekunem Towarzystwa Biblioteki Słuchaczy Prawa UJ, za co w 2005 roku nadało mu ono tytuł honorowego członka Towarzystwa.

Poza uczelnią Profesor Sondeł był członkiem wielu gremiów, głównie o charakterze naukowym. Zasiadał, między innymi, w Komitecie Nauk o Kulturze Antycznej PAN, Komisji Prawniczej PAU, Komisji Filologii Klasycznej PAU, redakcji „Czasopisma Prawno-Historycznego”, a także Radzie Programowej „Zeszytów Prawniczych” wydawanych przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. W tym miejscu trzeba również wspomnieć o wielkiej aktywności Profesora jako przedstawiciela środowiska polskich romanistów. Był stałym uczestnikiem kongresów naukowych, skupiających romanistów i znawców antyku, jak również autorem wielu odczytów, które wygłaszał na wielu krajowych uczelniach.

Na szczególną uwagę zasługują związki Pana Profesora z Uniwersytetem w Białymstoku, a zwłaszcza jego aktywny udział w powstaniu Olimpiady Wiedzy o Świecie Antycznym, której od początku był jednym z jurorów. Profesor Janusz Sondeł był również recenzentem w przewodzie profesorskim Profesora Piotra Niczyporuka, Kierownika Katedry Prawa Rzymskiego UwB, a także w przewodzie habilitacyjnym jednego ze swoich uczniów toczonym przed Radą Wydziału Prawa UwB.

Profesor Janusz Sondeł zmarł w Krakowie i tamże został pochowany na Cmentarzu Rakowickim. Przyjaciele i współpracownicy przyjęli Jego odejście z poczuciem wielkiej pustki oraz świadomością, że śmierć Profesora stanowi niepowetowaną stratę dla nauki.

*Piotr Niczyporuk i Przyjaciele z Wydziału Prawa Uniwersytetu
w Białymstoku*